

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 1 mars 1946 kl. 1 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskov med återbetalning av ett Hornborgasjöns sänkningsförening, Skaraborgs län, beviljat statslån.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 25 januari 1946 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 34, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att i överensstämmelse med vad i propositionen anförts medgiva Hornborgasjöns sänkningsförening uppskov med återbetalning av ogulden del å ett föreningen den 27 oktober 1933 beviljat statslån.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet, i den mån ej därför redogöres i det följande, hänvisa till propositionen.

Den 31 december 1903 beviljade Kungl. Maj:t under de i kungörelsen den 14 juni 1901 stadgade villkor lån från odlingslånefonden till ett företag avseende sänkning av Hornborgasjön i Skaraborgs län i och för torrläggning av mark hörande till sjön angränsande fastigheter. Odlingslånet blev senare slutligen fastställt till 269 930 kronor och fördelat på två lån, ett å 255 040 kronor och ett å 14 890 kronor. Å lånen återstår för närvarande oguldet blott ett mindre belopp.

Under årens lopp visade det sig emellertid, att sjösänkingsföretaget blev synnerligen förlustbringande för delägarna. Att så blev förhållandet berodde på flera olika omständigheter men hade sin främsta grund i det genom sjösänkningen uppkomna rättsförhållandet mellan företaget, å ena, samt ägarerna av vattenfall och vattenverk i sjöns avlopp Fliaån, å andra sidan. Mellan företaget och vissa vattenverksägare uppkommo nämligen mycket långvariga rättstvister, vilkas ekonomiska konsekvenser ur olika synpunkter för delägarna i företaget blevo svåra.

Till följd av de ekonomiska svårigheter, vari företaget sålunda råkat, ha vid olika tillfällen framställningar gjorts om hjälp åt företaget från statsmakternas sida. I anledning av dylika framställningar beviljades företaget dels av 1930 års riksdag (prop. nr 191; r. skr. nr 230) statsbidrag från statens avdikningsanslag med 350 000 kronor, dels ock av 1931 års riksdag (prop. nr 141; r. skr. nr 191) ett räntefritt lån från undsättningslånefonden å 50 000 kronor. Ifrågvärande lån har numera återbetalats.

Då emellertid mellanhavandena mellan företaget och vattenverksägarna alltjämt icke voro slutligt reglerade, beslöt Kungl. Maj:t — sedan parterna vid sammanträde inför en särskilt tillkallad utredningsman enat sig om en hemställan om förslag till förlikning efter vissa grunder — den 30 augusti 1932 att uppdraga åt särskilda utredningsmän att, efter erforderliga utredningar och förhandlingar med vederbörande sakägare, upprätta förslag för ernående av förlikning i de till följd av Hornborgasjöns sänkning mellan vattenverksägarna och sänkningsföretaget uppkomna tvistefrågorna. Utredningsmännen avgåvo den 25 april 1933 betänkande och förslag i ämnet. På grundval av vad i nämnda betänkande anförts föreslog Kungl. Maj:t i proposition nr 252 till 1933 års riksdag, att för ernående av förlikning i förevarande tvistefrågor måtte anvisas dels ett reservationsanslag av 550 000 kronor, dels ock till kapitalökning å fonden för låneunderstöd ett reservationsanslag av 125 000 kronor. Anslagen avsågos skola utgå till sänkningsföretaget, det förra såsom bidrag utan återbetalningsskyldighet, det senare såsom räntefritt lån. I propositionen uttalades därvid bland annat, att den tid, inom vilken lånet skulle vara återbetalat, ej borde bestämmas senare än till 1945. Riksdagen beslöt i enlighet med propositionen (r. skr. nr 313).

Sedan härefter förlikning den 13 juli 1933 träffats mellan de berörda parterna, beviljade Kungl. Maj:t genom beslut den 27 oktober 1933 sjösänkingsföretaget för fullgörande av den betalningsskyldighet och de arbeten, som jämlikt förlikningsavtalet ålagts företaget, dels statsbidrag utan återbetalningsskyldighet med 550 000 kronor, dels ock ett räntefritt lån å 125 000 kronor, att till statskontoret återbetalas den 31 december 1945. Av lånet har hittills återbetalats blott 25 000 kronor.

I skrivelse den 3 december 1945 har *Hornborgasjöns sänkningsförening* gjort framställning om uppskov med återbetalning av vad å det den 27 oktober 1933 beviljade lånet kvarstode oguldet, eller sålunda 100 000 kronor.

Yttranden i ärendet ha avgivits av *lantbruksstyrelsen* och *statskontoret*.

Efter redogörelse för innehållet i föreningens ansökning samt nämnda yttranden har *föredraganden, statsrådet Sträng*, anfört följande:

»Såsom framgår av det förut anförda äro de ekonomiska förpliktelser, som åvila sänkningsföreningen på grund av sänkningsföretaget, av betydande omfattning. Förutom skyldighet att omedelbart återbetala resterande 100 000 kronor å ifrågavarande statslån åligger det sålunda föreningen att förränta bankkulder å ännu högre belopp. Härtill kommer emellertid att föreningen nu ställts inför nödvändigheten att snarast vidtaga åtgärder — bland annat att anskaffa ett mudderverk — för upprensning i avloppen genom och från Hornborgasjön. Uppenbarligen måste härigenom föreningens ekonomi bliva synnerligen ansträngd. Det torde därför möta stora svårigheter för föreningen att samtidigt bära även så omfattande utgifter, som ett omedelbart återbetalande av ifrågavarande lån skulle medföra. Med hänsyn till det anförda vill jag, i anslutning till vad de hörda myndigheterna

förordat, icke motsätta mig, att föreningen erhåller uppskov med erläggande av det belopp å 100 000 kronor, som utestår oguldet å förevarande statslån, samt att å lånet under uppskovstiden icke erlägges ränta. Det torde kunna förutsättas att föreningen härigenom skall bliva i stånd att fullgöra sina ekonomiska skyldigheter. Det synes böra ankomma på Kungl. Maj:t att under beaktande av omständigheterna besluta angående uppskovets längd. Då frågan om lånets återbetalning tidigare varit föremål för riksdagens prövning, torde jämväl nu föreliggande framställning böra underställas riksdagen.»

Såsom framgår av den i propositionen lämnade redogörelsen ha avsevärda statsbidrag — såväl enligt stadgade villkor som efter riksdagens hörande — beviljats till genomförande av ifrågavarande sjösänkingsföretag. I sitt utlåtande nr 99 vid 1933 år riksdag över Kungl. Maj:ts i det föregående omnämnda proposition nr 252, däri äskades anslag för ändamålet å tillhoppa 675 000 kronor, varav 550 000 kronor avsågos utgå i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet och 125 000 kronor i form av räntefritt lån, anförde utskottet bland annat, att det visserligen vore mycket betydande belopp som sålunda äskades, men att utskottet med hänsyn till den vikt, som utskottet tillmätte att de i samband med sjösänkningen uppkomna förhållandena ordnades, ville förorda de begärda beloppen.

Utskottet.

Utskottet hade förväntat, att intressenterna i företaget genom nämnda anslag skulle ha fått ett sådant stöd av statsmakterna att de blivit i stånd att fullgöra sina ekonomiska förpliktelser. Så har emellertid uppenbarligen icke blivit fallet. Trots betydande uttaxeringar bland delägarna återstår ännu oguldet större delen eller 100 000 kronor av det av 1933 års riksdag beviljade statslånet. Föreningen har nu också ställts inför nödvändigheten av att bland annat anskaffa ett mudderverk för upprensning av sjöns avlopp. Till följd härav och genom att föreningen även har att erlägga ränta å avsevärda banklån har dess ekonomi blivit hårt ansträngd. Med hänsyn härtill och då företaget varit av icke ringa betydelse för bygden vill utskottet icke motsätta sig bifall till föredragande statsrådets förslag att föreningen må medgivas visst anstånd med återbetalningen av ovannämnda del av statslånet samt att å lånet under uppskovstiden icke skall behöva erläggas ränta.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 1 mars 1946.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Alfred Andersson, Gabrielsson, Anderberg*, friherre *Beck-Friis* och *Sundelin* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson* i Löbbo, *Ericsson* i Sörsjön, *Carlström, Lundbom, Larsson* i Karlstad, *Andersson* i Hyssna, *Andersson* i Hedensbyn och *Nilsson* i Varuträsk.